

Naslov originala:

VALIS

PHILIP K. DICK

Copyright © 1981 Philip K. Dick estate, with permission of Wylie

Translation Copyright © 2018 za srpsko izdanje, KONTRAST

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Urednik:

Danilo Lučić

Prevod:

Mladen Jakovljević

Lektura i korektura:

Dejan Zakić

Grafičko oblikovanje:

Jelena Lugonja

Štampa:

Kontrast štampa

Tiraž:

500

Izdavač:

Kontrast, Beograd

Klaonička 2, Zemun

e-mail: jakkontrast@gmail.com

kontrastizdavastvo.com

facebook.com/KontrastIzdavastvo

www.glif.rs

VALIS
FILIP
K. DIK

Preveo: Mladen Jakovljević

KONTRAST
Beograd, 2018.

Raselu Gejlenu,
koji mi je pokazao pravi put.

VALIS (akronim za Veliki Aktivni Logički Inteligentni Sistem, iz američkog filma): poremećaj u polju stvarnosti tokom kojeg se formira spontani samoprateći negentropijski vrtlog, sa progresivnom tendencijom da svoje okruženje asimiluje i obuhvati u skupine podatke. Karakteriše ga kvazisvesnost, svrha, inteligencija, rast i armilarna uređenost.

- *Veliki sovjetski rečnik, šesto izdanje, 1992.*

1

Konjoljub Debeli je doživeo nervni slom onoga dana kada ga je Glorija pozvala telefonom da pita za nambutal. Upitao ju je zašto joj treba, a ona je odgovorila da namerava da se ubije. Zvala je sve poznanike. Dosad ih je sakupila pedeset, ali trebalo joj je još trideset ili četrdeset, za svaki slučaj.

Istog časa Konjoljub Debeli je zaključio da na taj način od njega traži pomoć. Debeli je već godinama živio u zabludi da može da pomaže ljudima. Psihijatar mu je rekao jednom prilikom da će morati da uradi dve stvari ne bi li mu bilo bolje: da se skine s droge (što nije uradio) i da prestane da pokušava da pomogne ljudima (još uvek je pokušavao da pomogne ljudima).

U stvari, nije imao nambutala. Nije imao nikakve tablete za spavanje. Nikada nije koristio tablete za spavanje. Uzimao je stimulanste. Stoga, nije mogao da dâ Gloriji tablete za spavanje kojima bi se ubila. Kako god, ne bi to uradio ni da ih ima.

„Imam deset“, rekao je. Inače bi spustila slušalicu da je kazao istinu.

„Onda dolazim kolima do tebe“, kazala je Glorija razložnim, smirenim glasom, istim tonom kojim je tražila tablete.

Tada je shvatio da nije tražila pomoć. Pokušavala je da umre. Bila je potpuno luda. Da nije, uvidela bi potrebu da sakrije nameru, jer ovako mu je nametala krivicu saučesništva. Da bi se složio, trebalo je da želi njenu smrt. On – niti bilo ko drugi – nije imao nijedan motiv da to želi. Glorija je bila blaga i učtiva, ali uzimala je puno esida. Očigledno joj je esid, otkad su se čuli poslednji put pre šest meseci, pomutio razum.

„Šta si radila u poslednje vreme?“, upitao je Debeli.

„Bila sam u bolnici Sionska gora u San Francisku. Pokušala sam da se ubijem pa me je majka tamo poslala. Pustili su me prošle nedelje.“

„Izlečena si?“, upitao je.

„Da“, rekla je.

U tom trenutku, Debeli je počeo da ludi. Tada to nije znao, ali bio je uvučen u neizrecivu psihološku igru. Bez izlaza. Uz sopstveni mozak, Glorija Nadson je upropastila i njega, svog prijatelja. Verovatno je upropastila još šestoro ili sedmoro njih, sve prijatelje koji su je voleli, usput, sličnim telefonskim razgovorima. Nesumnjivo je uništila i majku i oca. U razložnom tonu njenog glasa Debeli je čuo zvuk harfe nihilizma, odzvanjanje žice praznine. Nije imao posla sa osobom: s druge strane telefonske linije bila je stvar koja daje refleksne odgovore.

Tada nije znao da je ludilo ponekad prikladna reakcija na stvarnost. Slušati Gloriju kako razložno traži da umre značilo je udahnuti tu zarazu. Bila je to kineska klopka za prste¹, što jače vučete da ih izvučete, klopka se jače steže oko njih.

„Gde si sad“, upitao je.

„U Modestu. Kod roditelja.“

Budući da je živeo u Okrugu Marin, do nje mu je trebalo nekoliko sati vožnje. Nekoliko stvari bi ga nagnalo na tako dugu vožnju. Ovo je bila još jedna runda ludila: po tri sata vožnje u oba smera zbog deset nembutala. Zašto prosto ne slupa kola? Glorija nije racionalno izvodila čak ni svoj iracionalni čin. Hvala ti, Time Liri, pomislio je Debeli. Tebi i promovisanju radosti posedovanja svesti proširene drogom.

Nije znao da je i njegov život ugrožen. Ovo se desilo 1971. Naredne godine u Vankuveru, u Britanskoj Kolumbiji, pokušaće da se ubije, sam, jadan i uplašen, u nepoznatom gradu. Trenutno je bio pošteđen tog saznanja. Želeo je samo da privoli Gloriju da dođe u Okrug Marin da bi joj pomogao. Jedna od najvećih

1. Igračka koja uvlači prste sve dublje, s oba kraja cilindra od upletenog bambusa. (Prim. prev.)

Božjih milosti jeste to što živimo u večnom neznanju. Potpuno lud od tuge, 1978. godine, Konjолjub Debeli će preseći vene (jer pokušaj samoubistva u Vankuveru nije uspeo), uzeće četrdeset devet tableta visokokvalitetnog digitalisa i zatvoriće se u garažu sa upaljenim motorom automobila – i taj put, takođe, neće uspeti. Pa, telo poseduje moći nepoznate umu. Međutim, Glorijin um u potpunosti je kontrolisao njeno telo; bila je *racionalno* luda.

U najvećem broju slučajeva ludilo se može poistovetiti sa bizarnim i teatralnim. Stavite šerpu na glavu i peškir oko struka, ofarbate se u ljubičasto i izađete. Glorija je bila smirena kao i uvek; ljubazna i učtiva. Da je živela u starom Rimu ili u Japanu prošla bi neopaženo. Verovatno je i dalje mogla da vozi jednako dobro. Staće na svako crveno svetlo i neće prekoračiti ograničenje – dok se vozi da pokupi deset nambutala.

Ja sam Konjолjub Debeli i pišem ovo u trećem licu kako bih postigao preko potrebnu objektivnost. Nisam voleo Gloriju Nadson, ali mi se dopadala. U Berkliju, ona i njen suprug su organizovali fine zabave i mene i suprugu su uvek zvali. Glorija je sate provodila u pripremanju sendvičića i služenju raznoraznih vina, odevala se i izgledala ljupko, sa kratko podšišanom kovrdžavom kosom boje peska.

Kako god, Konjолjub Debeli nije imao nambutale i nedelju dana kasnije Glorija se bacila sa prozora desetog sprata zgrade Sinanona u Oklandu, u Kaliforniji, rascopala se na pločniku bulevara Makartur, a Konjолjub Debeli je nastavio svoj potajni, dugi ulazak u patnju i bolest, u onu vrstu haosa za koju astrofizičari kažu da je sudbina čitavog univerzuma. Debeli je otišao ispred svog vremena, ispred univerzuma. Na kraju je zaboravio kojim događajem je otpočeo njegov pad u entropiju; Bog od nas milosrdno skriva prošlost kao i budućnost. Dva meseca, nakon što je saznao da se Glorija ubila, plakao je, gledao TV i uzimao još droge – mozak mu je takođe otišao, ali toga nije bio svestan. Bezgranična je milost Božja.

U stvari, Debeli je ostao bez žene, godinu dana ranije, zbog duševne bolesti. Širila se kao kuga. Niko nije mogao da kaže sa

sigurnošću koliko su droge imale udela u tome. Ovo vreme u Americi – između 1960. i 1970. godine – i ovo mesto, Zalivska oblast severne Kalifornije, bili su potpuno sjebani. Izvinite što to kažem, ali tako je. Elegantni nazivi i kitnjaste teorije ne mogu da prikriju tu činjenicu. Vlast je postala jednako psihotična kao i ljudi koje progoni. Želeli su da uklone sve pojedince koji nisu bili klonovi establišmenta. Vlast je kiptela od mržnje. Debeli je video policajce kako se beče na njega poput besnih kerova. Onoga dana kada su preselili Anđelu Dejvis, crnu marksistkinju, iz zatvora u Okrugu Marin, vlast je razmontirala ceo gradski centar. To su učinili da bi zbunili radikale željne meteža. Liftovi su bili isključeni; vrata označena pogrešnim podacima; okružni tužilac se sakrio. Debeli je sve to video. Toga dana je otišao u gradski centar da vrati knjigu u biblioteku. Na elektronskom detektoru, na ulazu u centar, dva pandura su rasturili knjigu i papire koje je Debeli nosio. Bio je zatečen. Ceo taj dan ga je ostavio zatečenog. U kantini, tokom ručka, na sve je motrio naoružani pandur. Debeli se kući vratio taksijem, zazirući od sopstvenog auta i pitajući se da li je šenuo. Jeste, ali i svi drugi su.

Ja sam, po zanimanju, pisac naučne fantastike. Bavim se fantazijama. Moj život je fantazija. Ipak, Glorija Nadson leži u kutiji u Modestu, u Kaliforniji. U foto albumu imam sliku njenih pogrebnih venaca. Fotografija je u boji pa možete da vidite koliko su divni venci. U pozadini se vidi parkiran folksvagen. Vidim se ja kako ulazim u folksvagen, usred službe. Nisam to više mogao da podnesem.

Nakon sahrane Glorijin bivši muž Bob, ja i neki njegov – i njen – prijatelj suznih očiju, ručali smo kasno u pomodnom restoranu u Modestu kraj groblja. Konobarica nas je smestila pozadi, jer smo sva trojica izgledali poput hipika iako smo nosili odela i kravate. Bolelo nas je dupe. Ne sećam se o čemu smo razgovarali. Prethodne večeri, Bob i ja – hoću da kažem, Bob i Konjoljub Debeli – odvezli su se do Oklanda da pogledaju film Paton. Neposredno pre sahrane, Debeli je prvi put video Glori-

jine roditelje. Poput pokojne ćerke, ophodili su se prema njemu krajnje učtivo. Nekoliko Glorijinih prijatelja stajali su unaokolo u otrcanoj dnevnoj sobi u kalifornijskom rančerskom stilu i razmenjivali sećanja o osobi koja ih je povezivala. Naravno, gospođa Nadson je bila previše našminkana; žene se uvek previše našminkaju kada neko umre. Debeli je mazio mačku pokojne devojke, Predsednika Maua. Prisećao se tih nekoliko dana koje je Glorija provela s njim nakon što je uzalud došla da uzme nem-butale koje on nije imao. Razotkrivanje laži dočekala je staloženo, čak neutralnog raspoloženja. Kada nameravate da umrete ne brinu vas sitnice.

„Popio sam ih“, rekao je Debeli, servirajući joj jednu laž za drugom.

Odlučili su da se odvezu do plaže, velike okeanske plaže na poluostrvu Point Rejes. U Glorijinom folksvagenu, s Glorijom za volanom (uopšte mu nije palo na pamet da je mogla, naprasno, da skrlja njega, sebe i auto) i, sat vremena kasnije, sedeli su na pesku jedno kraj drugog i pušili neku drogu.

Debeli je najviše od svega želeo da zna zašto je nameravala da se ubije.

Glorija je nosila ispran džins i majicu preko čije prednje strane se kežilo lice Mika Džegera. Prijao joj je dodir peska pa se izula. Debeli je primetio da su joj nokti lakirani u roze i savršeno pedikirani. Pomislio je, umrla je onako kako je i živea.

„Oni su mi ukrali račun u banci“, rekla je Glorija.

Nakon izvesnog vremena zaključio je, iz njene odmerene, lucidno ispriповedane priče, da „oni“ nisu postojali. Glorija je razmotala panoramu potpunog i nemilosrdnog ludila, prefinjeno izgraviranog. Dodala je sve detalje, alatkama preciznim poput zubarskih. U priči nije bilo nijedne praznine. Nije mogao da pronađe grešku, sem naravno u samoj premisi, po kojoj su je svi mrzeli, svi su hteli da joj naude, a ona je bila bezvredna u svakom smislu. Dok je govorila, počela je da nestaje. Posmatrao ju je kako odlazi; neverovatno. Glorija, na odmeren način, pričom je brisala

sopstveno postojanje, reč po reč. Bila je to racionalnost u službi – pa, razmišljao je, u službi nepostojanja. Um joj se pretvorio u ogroman, efikasan brisač. Od nje je zaista ostala samo ljuštura; to jest, nenastanjen leš.

Sada je mrtva, uvideo je to onog dana na plaži.

Nakon što su popušili svu drogu, šetali su i komentarisali morsku travu i visinu talasa. Galebovi su kreštali nad njima, jedreći vazduhom poput frizbija. Tu i tamo sedeo je poneko, ali plaža je uglavnom bila prazna. Znaci su upozoravali na morske struje. Debeli uopšte nije mogao da skapira zašto Glorija prosto ne ušeta u vodu. Jednostavno nije uspevao da shvati kako razmišlja. Razmišljala je samo o nembutalima koji su joj još uvek trebali, ili je umislila da joj trebaju.

„Omiljeni album Deda mi je „Vorkingmens Ded”²“, rekla je u jednom trenutku Glorija. „Ali mislim da ne bi trebalo da podržavaju uzimanje kokaina. Puno dece sluša rok.“

„Ne podržavaju. Pesa ma je prosto o nekome ko ga uzima. I to ga je ubilo, posredno; slupao je voz.“

„Ali ja sam zato počela da se drogiram“, rekla je Glorija.

„Zbog Grejtful Deda?“

„Zato što su svi“, rekla je Glorija, „hteli da to radim. Umorna sam od toga da radim ono što drugi žele da radim.“

„Nemoj da se ubiješ“, kazao je Debeli. „Useli se kod mene. Ja sam sasvim sâm. Stvarno si mi draga. Bar na neko vreme, probaj. Prenećemo ti stvari, moji drugari i ja. Svašta bismo mogli da radimo, na primer da idemo na svakakva mesta, kao danas na plažu. Zar nije lepo ovde?“

Glorija, na to, nije ništa odgovorila.

„Stvarno bih se užasno osećao“, rekao je Debeli. „Do kraja života, da se ubiješ.“ Time joj je, što je kasnije uvideo, dao sve pogrešne razloge za život. Učinila bi to kao uslugu drugima. Nije mogao da navede gori razlog ni da ga je godinama tražio. Bolje

2. Na engleskom *Workingman's Dead*. (Prim. prev.)

da je folksvagenom pregazi u rikverc. Zato na telefonskim linijama za pomoć samoubicama ne rade glupani; Debeli je to shvatio kasnije u Vankuveru, kada je, i sam željan da se ubije, zvao Krizni centar Britanske Kolumbije i dobio stručan savet. Između toga i onoga što je on Gloriji tog dana rekao na plaži nije bilo ama baš nikakve sličnosti.

Zastavši da ukloni kamenčić sa stopala, Glorija je rekla: „Ostala bih da prenoćim kod tebe.“

Čuvši to, Debelog su spopale neželjene vizije seksa.

„Strava“, kazao je, kako se tada govorilo. Kontrakultura je imala čitav rečnik izraza na ivici besmisla. Debeli je imao običaj da poveže nekoliko njih. Učinio je to i sada, sopstvenom pohotom naveden da umisli kako je prijateljici spasao život. Njegova moć rasuđivanja, koja inače nije bila bog zna kakva, pala je na novu najnižu lestvicu. Postojanje jedne dobre osobe visilo je o koncu, visilo je o koncu u njegovim šakama, a jedino što mu pada na pamet jeste prilika da se kresne. „Kontam“, trtljao je dok su šetali. „Neviđeno.“

Nakon nekoliko dana bila je mrtva. Tu noć su proveli zajedno, spavali su potpuno odeveni: nisu vodili ljubav; sledećeg popodneva Glorija se odvezla, tobože da pokupi stvari iz roditeljske kuće u Modestu. Više je nije video. Nekoliko dana je čekao da dođe, a onda jedne noći zazvonio je telefon, zvao je njen bivši muž Bob.

„Gde si sad?“, upitao je Bob.

Pitanje ga je zbunilo; bio je kod kuće, gde mu se nalazio i telefon, u kuhinji. Bob je zvučao staloženo. „Ovde sam“, kazao je Debeli.

„Glorija se danas ubila“, rekao je Bob.

Imam fotografiju Glorije sa Predsednikom Maoom u naručju; Glorija kleči nasmejana i oči joj se cakle. Predsednik Mao pokušava da siđe. Sleva, vidi se komad novogodišnje jelke. Na poledini, gospođa Nadson je ispicala urednim slovima:

Kako smo je naterali da bude zahvalna na našoj ljubavi.

Nikada nisam uspeo da dokučim da li je gospođa Nadson to napisala pre ili posle Glorijine smrti. Nadsonovi su mi poslali fotografiju poštom mesec dana – poslali su Konjolfjebu Debelom fotografiju mesec dana – nakon Glorijine sahrane. Debeli im je pisao i tražio njenu fotografiju. Prvo je pitao Boba, koji je odgovorio besno: „Šta će ti Glorijina slika?“ Na ovo Debeli nije mogao da odgovori. Kada me je Debeli naveo da počnem ovo da pišem, pitao me je šta mislim, zašto mislim da je Bob Lengli tako pobesneo zbog tog pitanja. Ne znam. Nije me briga. Možda je Bob znao da su Glorija i Debeli proveli noć zajedno i bio je ljubomoran. Debeli je govorio da je Bob Lengli šizofren; tvrdio je da mu je sam Bob to rekao. Misli šizofreničara ne prate odgovarajuće emocije; to je ono što se naziva „otupeli afekt“. Šizofreničar ne vidi razlog da prećuti to o sebi. S druge strane, Bob se sagnuo nakon pogrebne službe i spustio ružu na Glorijin sanduk. To se dešavalo otprilike dok se Debeli šunjao do folksvarena. Koja reakcija je prikladnija? Debeli sam i uplakan u parkiranom automobilu, ili bivši muž, sagnut, sa ružom, bez reči, bez emocija, ali čini nešto... Debeli ničim nije doprineo sahrani sem buketom cveća koje je sa zakašnjenjem kupio na putu za Modesto. Dao ga je gospođi Nadson, koja je prokomentarisala da je dražesan. Bob ga je prepoznao.

Nakon sahrane, u uglađenom restoranu, u kojem je kono-barica njih trojicu sklonila s vidika, Debeli je upitao Boba šta je Glorija radila u Sinanonu, budući da je trebalo da spakuje stvari i doveze se natrag u Okrug Marin da živi sa njim – što je on mislio da će uraditi.

„Karmina ju je nagovorila da ode u Sinanon“, rekao je Bob. To je bila gospođa Nadson. „Zbog droge u prošlosti.“

Timoti, prijatelj kojeg Debeli nije poznao, izjavio je: „Baš joj i nisu nešto pomogli.“

Desilo se to da je Glorija prolazila ispred vrata Sinanona i oni su je ukebali. Neko je, s namerom, prošao kraj nje dok je sedela i

čekala na razgovor i prokomentarisao je koliko je ružna. Sledeća osoba koja je prošla kraj nje rekla je da joj kosa izgleda kao nešto u čemu je prespavao pacov. Glorija je uvek bila osetljiva na svoju kovrdžavu kosu. Želela je da bude dugačka kao sva druga kosa na svetu. Ko zna šta bi rekao treći član Sinanon, jer se do tada Glorija već popela na deseti sprat.

„Tako Sinanon funkcioniše?“, upitao je Debeli.

„To je tehnika“, odgovorio je Bob, „slamanja ličnosti. To je fašistička terapija koja osobom upravlja spolja i čini je zavisnom od grupe. Onda mogu da izgrade novu ličnost koja nije usmerna na drogu.“

„Zar nisu primetili da je suicidalna?“, upitao je Timoti.

„Naravno“, kazao je Bob. „Telefonirala im je i razgovarala je s njima; znali su kako se zove i zašto je došla.“

„Jesi li razgovarao s njima nakon njene smrti?“, upitao je Debeli.

„Nazvao sam ih“, rekao je Bob, „i tražio da razgovaram s nekim iz vrha i rekao sam da su mi ubili ženu, a čovek je kazao da žele da dođem i naučim ih kako da se ponašaju prema suicidalnim osobama. Bio je baš uzrujan. Bilo mi ga je žao.“

Čuvši to, Debeli je zaključio da ni Bob nije sam u glavi. Bob je sažaljevao Sinanon. Bob je bio skroz sjeban. Svi su bili sjebani, uključujući Karminu Nadson. U severnoj Kaliforniji više nije bilo nijedne razumne osobe. Bilo je krajnje vreme da se preseli negde drugde. Jeo je salatu i pitao se gde bi mogao da ode. Van zemlje. Da pobegne u Kanadu, kao protivnici regrutacije. Lično je poznavao deset tipova koji su radije zbrisali preko u Kanadu nego da se bore u Vijetnamu. U Vankuveru bi verovatno naleteo na bar šestoro poznanika. Vankuver je navodno bio jedan od najlepših gradova na svetu. Poput San Franciska, imao je veliku luku. Mogao je da počne život iznova i zaboravi prošlost.

Dok je sedeo i igrao se salatam, palo mu je na pamet da Bob, kada je nazvao, nije rekao: „Glorija se ubila“ nego „Glorija se danas ubila“, kao da je bilo neizbežno da to uradi pre ili kasnije.

Možda je to učinilo svoje, ta pretpostavka. Gloriji je mereno vreme, kao da radi kontrolni iz matematike. Ko je tu stvarno bio lud? Glorija ili on (verovatno on), ili njen bivši muž, ili svi oni, Zalivska oblast, ne ludi u širem značenju reči nego u strogo stručnom smislu? Svima treba da bude jasno da je jedan od prvih simptoma psihoze osećaj same osobe da verovatno postaje psihotična. To je još jedna kineska klopka. Nemoguće je razmišljati o tome a ne postati deo toga. Dok je razmišljao o ludilu, Konjobjub Debeli je polako klizio u ludilo.

Voleo bih da sam mogao da mu pomognem.

2

Mada nikako nisam mogao da pomognem Konjoljubu Debelom, izbegao je smrt. Prva stvar koja mu je spasila život pojavila se u obliku osamnaestogodišnje srednjoškolke iz njegove ulice, a druga je bio Bog. Od njih dvoje devojka je više bila od pomoći.

Nisam siguran da je Bog išta učinio za njega; u stvari, donekle, Bog ga je učinio bolesnijim. Po tom pitanju Debeli i ja se nismo slagali. Debeli je bio uveren da ga je Bog u potpunosti iscelio. To je nemoguće. U *Ji đingu* postoji stih „Uvek bolestan, ali nikada ne umire“. Odnosio se i na mog prijatelja.

Stefani je ušla Debelom u život kao diler droge. Nakon Glorijine smrti toliko se drogirao da je morao da kupuje od svakog dostupnog izvora. Kupovina droge od srednjoškolaca nije baš pametna. To nema veze sa samom drogom koliko sa zakonom i moralom. Kad jednom počneš da kupuješ drogu od klinaca postaješ obeležen. Siguran sam da je jasno zašto. Ali ono šta sam znao – a vlast nije – jeste sledeće: Konjoljub Debeli nije odista bio zainteresovan za drogu koju je prodavala Stefani. Prodavala je hašiš i travu, ali nikad podizače. Nije bila za podizače. Stefani nikada nije prodala ono što nije odobravala. Nikada nije prodavala psihodelike ma koliko da su navaljivali. Povremeno bi prodala nešto kokaina. Niko nije shvatao njen rezon, ali to jeste bila neka vrsta rezona. U uobičajenom smislu, Stefani uopšte nije razmišljala. Ali jeste donosila odluke i kada bi ih donela niko je ne bi odvratio. Dopadala se Debelom.

U tome je suština; dopadala mu se ona, a ne droga, ali da bi održao odnos sa njom morao je da kupuje, što je značilo da treba da uzima hašiš. Njoj je hašiš bio početak i kraj života – u svakom slučaju, život vredan življenja.

Iako mu je Bog bio na drugom mestu, bar nije radio ništa protivzakonito, poput Stefani. Bio je uveren da će Stefani završiti u zatvoru; u svakom trenutku je očekivao da je uhapsu. Svi njegovi drugovi očekivali su da će Debelog uhapsiti svakog časa. Brinuli smo zbog toga i zbog njegovog postepenog ulaska u depresiju, psihozu i izolaciju. Debeli je bio zabrinut zbog Stefani. Stefani je bila zabrinuta zbog cene hašiša. Još više od toga, brinula ju je cena kokaina. Zamišljali smo kako usred noći skače i viče: „Koka je skočila na sto dolara po gramu!“ Bila je zabrinuta zbog cene droge onako kako su normalne žene bile zabrinute zbog cene kafe.

Tvrdili smo da Stefani nije mogla postojati pre šezdesetih. Droga ju je stvorila, prizvala ni iz čega. Ona je bila koeficijent droge, deo jednačine. A ipak je preko nje Debeli konačno pronašao put do Boga. A ne preko njene droge; to nije imalo nikakve veze sa drogom. Vrata do Boga ne vode preko droge; tu laž šire beskrupulozni ljudi. Ono čime je Stefani odvela Konjoljuba Debelog do Boga jeste mali glineni ćup izvajan na grnčarskom kolu, kolu koje joj je Debeli pomogao da plati, kao poklon za osamnaesti rođendan. Kada je pobjegao u Kanadu poneo je ćup, umotan u šorc, čarape i majice, u jedinom koferu koji je poneo.

Izgledao je kao običan ćup: zdepast i svetlobraon boje, ukrašen s malo plave glazure. Stefani nije bila iskusna grnčarka. Taj ćup je bio među prvima koje je napravila, ne računajući časove grnčarije u srednjoj školi. Naravno, jedan od prvih ćupova je završio kod Debelog. Bili su bliski. Kad je bio uzrujan, Stefani bi ga smirila napunivši ga hašišom na pajp. Međutim, jedna stvar je bila čudna u vezi sa ćupom. U njemu je dremao Bog. Dremao je u ćupu dugo, gotovo predugo. U nekim religijama postoji verovanje da Bog interveniše u poslednjem trenutku. Možda je to istina; ne bih znao. U Konjoljubovom slučaju Bog je čekao tri minuta do dvanaest, a i tada jedva da je bilo dovoljno to što je učinio: jedva dovoljno i bukvalno prekasno. Ne možete kriviti Stefani zbog toga; napravila je ćup, glazirala ga i ispekla čim je dobila grnčarsko kolo. Dala je sve od sebe da pomogne prijatel-

ju Debelom, koji je, poput Glorije, počeo da umire. Pomogla je prijatelju onako kako je Debeli pokušao da pomogne prijateljici, samo što je Stefani bila bolja u tome. Ali po tome su se ona i Debeli razlikovali. Znala je šta treba uraditi u kriznim trenucima. Debeli nije. Tako da je danas Debeli živ, a Glorija nije. Debeli je imao boljeg prijatelja od Glorije. Možda bi želeo da je bilo obrnuto, ali nije se pitao. Ne dovodimo mi ljude sami sebi; univerzum to čini. Univerzum donosi izvesne odluke i na osnovu tih odluka neki ljudi prežive a neki umru. Surov je to zakon. Ali svaki stvor mu podleže iz nužnosti. Debeli je dobio Boga, a Glorija Nadson smrt. Nije pravično i prvi bi Debeli to rekao. Za to mu treba odati priznanje.

Nakon susreta s Bogom, Debeli je prema njemu osetio ljubav koja nije bila normalna. To nije bilo ono što se obično podrazumeva kada neko kaže da „voli Boga“. U njegovom slučaju to je bila istinska glad. Što je još čudnije, objasnio nam je da ga je Bog povredio, a on i dalje žudi za njim, onako kako pijanac žudi za pićem. Bog mu je, kako je rekao, direktno ispalio zrak ružičaste svetlosti, u glavu, u oči; bio je privremeno slep i glava ga je danima bolela. Jednostavno je bilo, rekao je, opisati zrak ružičaste svetlosti; to je upravo ono što vidite kao fosfene kada vam neko uperi baterijsku lampu u lice. Debelog je ta boja duhovno progoinila. Ponekad bi se pojavila na ekranu televizora. Živeo je za tu svetlost, baš te boje.

Međutim, nikada zaista nije uspeo ponovo da je nađe. Ništa nije moglo stvoriti tu boju svetlosti sem Boga. Drugim rečima, u normalnoj svetlosti te boje nije bilo. Debeli je jednom proučavao grafikon boja, šemu vidljivog spektra. Te boje nije bilo. Video je boju koju niko drugi ne može da vidi; nalazila se s druge strane granice vidljivog.

Šta dolazi nakon svetlosti u smislu frekvencije? Toplota? Radio talasi? Trebalo bi da znam to, ali ne znam. Debeli mi je objasnio (ne znam koliko je to istina) da je u svetlosnom spektru ono što je video bilo iznad sedam stotina milimikrona; po

Fraunhoferovoj liniji, izvan B u pravcu A. Sami izvedite zaključak iz ovoga. Ja to tumačim kao simptom nervnog sloma. Ljudi koji imaju nervni slom često mnogo istražuju ne bi li pronašli objašnjenje za ono što u tom trenutku doživljavaju. Istraživanje je, naravno, bezuspešno.

Bezuspešno je što se nas tiče, ali žalosna je činjenica da pomućenom umu ponekad daje lažna opravdanja – kao što su Glorijini „oni“. Jednom sam gledao te Fraunhoferove linije i tamo nema A. Prvo početno slovo oznaka koje sam našao jeste B. Idu od G do B, od ultraljubičastog do infracrvenog. To je sve. Nema ništa više. Ono što je Debeli video, ili umislio da vidi, nije bila svetlost.

Nakon povratka iz Kanade – posle susreta s Bogom – Debeli i ja smo dosta vremena provodili zajedno i u noćnim izlascima, u koje smo redovno išli, i jednom dok smo tražili akciju, gledali šta ima, parkirali smo auto i na levoj ruci mi se iznenada pojavila tačka ružičaste svetlosti. Znao sam šta je to, iako dotad ništa slično nisam video; neko je u nas usmerio zrak laserske svetlosti.

„To je laser“, rekao sam Debelom, koji ga je takođe video, jer se tačka kretala svuda unaokolo, po telefonskim stubovima i betonskom zidu garaže.

Na drugom kraju ulice stajala su dva tinejdžera držeći između sebe četvrtast predmet.

„Oni su napravili tu prokletinju“, rekao sam.

Klinci su prišli, kežeći se. Napravili su ga, kazali su, od kompleta za sastavljanje. Rekli smo da smo baš impresionirani i otišli su da prepadnu nekog drugog.

„Ta ružičasta boja?“, upitao sam Debelog.

Ništa nije odgovorio. Ali stekao sam utisak da nije bio iskren prema meni. Imao sam osećaj da sam već video tu boju. Zašto nije rekao, ako je bila takva, ne znam. Možda je utisak kvario lepšu teoriju. Mentalno poremećeni ne primenjuju princip naučne ekonomičnosti: najjednostavniju teoriju za objašnjavanje datog skupa činjenica. Prednost daju baroknoj.

Ključna poenta koju nam je Debeli izneo o svom iskustvu sa ružičastim zrakom koji ga je povredio i zaslepeo jeste sledeće: tvrdio je da je istog trenutka – čim ga je zrak pogodio – znao stvari koje nikada ranije nije znao. Znao je, konkretno, da njegov petogodišnji sin ima nedijagnostikovanu urođenu manu i znao je koja je mana u pitanju, sve anatomske detalje. U stvari, sve medicinske podatke koje je ispričao doktoru.

Voleo bih da sam video kako mu je to preneo doktoru. Kako je objasnio poznavanje medicinskih detalja. Njegov mozak je uhvatio sve podatke kojima ga je ružičasti zrak svetlosti zapljusnuo, ali kako to prepričati?

Debeli je kasnije razvio teoriju da se univerzum sastoji od podataka. Počeo je da vodi dnevnik – to je, u stvari, radio već neko vreme: pritajeni čin poremećene osobe. Ceo njegov susret s Bogom nalazio se na stranicama ispisanim njegovim – Konjobjubovim, ne Božjim – rukopisom.

Naziv „dnevnik“ je moj, a ne Konjobjubov. Njegov je „egzegeza“, teološki termin za rukopis koji objašnjava ili tumači deo Svetog pisma. Debeli je verovao da su podaci ispaljeni i nabijani u njegovu glavu uzastopnim talasima bili svetog porekla i da ih stoga treba smatrati nekom vrstom religijskog rukopisa, čak i ukoliko se odnose samo na nedijagnostikovanu kilu u desnoj preponi koja je probila hidrokelu i spustila se u mošnice. Tu vest je Debeli saopštio doktoru. Ispostavilo se da je vest tačna, što je potvrđeno kada je njegova bivša žena odvela Kristofera na pregled. Operacija je zakazana za naredni dan, to jest u najkraćem mogućem roku. Raspoloženi hirurg je obavestio Debelog i njegovu bivšu ženu da je Kristoferu život godinama bio ugrožen. Mogao je da umre tokom noći od uklještenog komada sopstvene utrobe. Srećom, kazao je hirurg, da su oni otkrili šta je u pitanju. Eto opet Gloriji „oni“, sem što su u ovom slučaju „oni“ zaista postojali.

Operacija je uspela i Kristofer više nije bio dete koje se stalno žali. Trpeo je bolove od rođenja. Nakon toga, Debeli i njegova bivša žena odveli su sina kod drugog doktora, koji se više zainteresovao.

Jedan pasus u njegovom dnevniku na mene je ostavio dovoljno snažan utisak da ga prepisem i uvrstim ovde. Ne bavi se preponskim kilama već je opštije prirode, jer izražava sve jače Konjoljubovo uverenje da je priroda univerzuma informacija. Počeo je da veruje u to jer se njemu univerzum – njegov univerzum – odista brzo pretvarao u informacije. Jednom kada je Bog počeo da mu se obraća činilo se da nikada neće prestati. Mislim da o tome ne govore u Svetom pismu.

Zapis u dnevniku #37. Misli Mozga doživljavamo kao uređivanje i preuređivanje – promenu – u fizičkom univerzumu; ali u stvari to su informacije i obrade informacija koje ostvarujemo. Ne vidimo prosto njegove misli kao stvari, već pre kao pokret, ili, tačnije, postavljanje stvari: kako se uspostavljaju veze između njih. Ali ne možemo da tumačimo obrasce uređivanja; ne možemo da izvlačimo informacije iz njega – to jest njega kao informacije, što on u stvari jeste. Povezivanje i prevezivanje stvari od strane Mozga u stvari je jezik, ali ne jezik kakav je naš (jer se obraća sebi, a ne nekome ili nečemu izvan sebe).

Debeli je uporno vrteo ovu temu, u dnevniku i u razgovorima sa prijateljima. Bio je uveren da je univerzum počeo da mu se obraća. Drugi zapis u dnevniku navodi:

#36. Trebalo bi da možemo da čujemo te informacije, ili bolje rečeno pripovesti, kao neutralni glas u nama. Ali nešto je pošlo po zlu. Sve stvoreno je jezik i ništa drugo do jezik, koji iz nekog neobjašnjivog razloga ne možemo da čitamo spolja i ne možemo da čujemo iznutra. Zato kažem, postali smo idioti. Nešto se dogodilo našoj inteligenciji. Došao sam do sledećeg zaključka: raspored delova Mozga je jezik. Mi smo deo Mozga; stoga, mi smo jezik. Zašto, onda, mi to ne znamo? Ne znamo ni šta smo, a kamoli šta je spoljašnja stvarnost čiji smo deo. Poreklo reči „idiot“ jeste reč „lično“. Svi smo postali lično i više ne delimo zajedničku misao Mozga, sem na podsvesnom nivou. Stoga su naš pravi život i svrha organizovani ispod praga svesti.

Na šta ja lično imam potrebu da kažem, Govori u svoje ime, Debeli.

Tokom dužeg perioda (ili „Pustare ogromne večnosti“, kako bi on to rekao) Debeli je razvio mnogo neobičnih teorija da bi objasnio susret s Bogom, i podatke dobijene od njega. Jedna me je naročito dojmila kao zanimljiva, jer je bila drugačija od drugih. Svodila se na neku vrstu mentalne kapitulacije pred onim kroz šta je prolazio. Po toj teoriji on u stvari ništa ne doživljava. Delove njegovog mozga selektivno stimulišu tanki snopovi energije iz daljine, iz izvora udaljenog možda milionima kilometara. Te selektivne stimulacije u mozgu stvaraju *impresije* – njegove – da u stvari vidi i čuje reči, slike, obrise ljudi, štampane stranice, ukratko Boga i Božju poruku, ili Logos, kako je Debeli voleo da ga zove. Ali (po ovoj konkretnoj teoriji) samo je umišljao da doživljava sve te stvari. One su nalik hologramima. Zapanjila me je čudnovatost ludakovog otpisivanja sopstvenih halucinacija na ovako sofisticiran način. Debeli je sebe mentalno isključio iz igre ludila dok je istovremeno uživao u njegovim pejzažima i zvucima. U stvari, više nije tvrdio da je ono što je iskusio odista tu. Je li to ukazivalo na poboljšanje? Teško. Sada je tvrdio da mu „oni“ ili Bog ili već neko drži uperen u glavu dugometni, veoma uski snop energije prepun informacija. U tome nisam video poboljšanje, ali to jeste bila promena. Debeli je sada iskreno mogao da odbaci svoje halucinacije, što je značilo da ih prepoznaje kao takve. Ali, poput Glorije, sada je imao „njih“. Meni je to izgledalo kao Pirova pobjeda. Činilo mi se da mu je život litanija takvih stvari, kao što je, na primer, način na koji je spasao Gloriju.

Egzegeza na kojoj je Debeli mesecima naporno radio izgledala mi je kao Pirova pobjeda, ukoliko je nje ikada bilo – u ovom slučaju, bio je to pokušaj uma sateranog u čošak da pojmi nepojmljivo. Možda je to krajnji stadijum mentalne poremećenosti: dešava se neobjašnjivo; život ti postane kanta za naizgled lažne fluktuacije onoga što je nekada bila stvarnost. I ne samo to – kao da to nije dovoljno – nego, poput Debelog, zauvek lupaš glavom nad ovim fluktuacijama u nastojanju da ih smisljeno povežeš, a u stvari jedini njihov smisao jeste onaj koji im daš, iz potrebe da